कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको अनुच्छेद लेखन क्षमता

अञ्चला सुवेदी

परीक्षा क्रमाङ्क : २०४०००१/२०६९

त्रि.वि.द.नं. : ९-२-२०२-३१०-२००७

नेपाली भाषा शिक्षामा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस

सुरुङ्गा, झापा

वि.सं. २०७४ (सन् २०१७)

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत *कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको अनुच्छेद लेखन क्षमता* शीर्षकको शोधपत्र मैले सम्बन्धित पक्षमा गहन अध्ययन गरी तयार पारेकी हुँ । यसमा भएका तथ्य सबै प्रामाणिक हुन् । यो मेरो मौलिक प्रस्तुति हो । अन्यथा भएमा म कानुन अनुसार दण्डित हुन तयार छु ।

शोधार्थी

अञ्चला सुवेदी

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
कनकाई नगरपालिका-३, सुरुङ्गा (झापा)
स्था : २०४७
☎ ०२३-५५०१५३
Fax : ०२३-५५०८५३
Email : kanakai.campus47@gmail.com

च.नं.
प.सं. **मिति :** ....

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाली शिक्षा ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका निमित्त कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गाका विद्यार्थी अञ्चला सुवेदीले प्रस्तुत *कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको अनुच्छेद लेखन क्षमता* शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । शोधार्थीद्वारा निकै परिश्रमपूर्वक तयार गरिएको यस शोधपत्रलाई आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कन समितिमा सिफारिस गर्दछु ।

....
सहायक प्रा. तेजप्रसाद खनाल
शोध निर्देशक
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

२९ अक्टोवर २०१७

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको शोधपत्रको प्रयोजनका निम्ति तयार पारिएको हो । प्रस्तुत शोधपत्रलाई प्रस्तुतियोग्य बनाउनका लागि शोध निर्देशक कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गाका सहायक प्राध्यापक आदरणीय गुरु श्री तेजप्रसाद खनालले पुऱ्याउनुभएको सहयोगका लागि आभार प्रकट गर्दछु ।

यस शोधकार्यमा आवश्यक सल्लाह सुझावहरू दिनुहुने कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गाका नेपाली शिक्षा विभागका विभागीय प्रमुख उपप्रा. श्री विष्णुप्रसाद कोइराला एवं आदारणीय गुरुहरू सहप्रा. श्री जीवनाथ सुवेदी तथा सहप्रा. श्री शेरबहादुर बानियाँप्रति म कृतज्ञ छु । शोधकार्यका लागि अभिप्रेरित गर्नुहुने कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गाका क्याम्पस प्रमुख आदरणीय गुरु श्री टंक बहादुर कार्की तथा सहायक क्याम्पस प्रमुख श्री देवेन्द्रकुमार राईप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

अध्ययनको क्रममा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउनु हुने छनोटमा परेका विद्यालयहरूका प्रधानाध्यापक/प्रिन्सिपलज्यूहरू, विषय शिक्षकहरू तथा विद्यार्थीहरूप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा, शोधकार्यको सुसाङ्ख्य टङ्कणमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने खनाल कम्युनिकेशन विर्तामोडकी सञ्चालिका आदरणीय दिदी श्री शकुन्तला दाहाल तथा भाषिक शुद्धीकरणको लागि सहयोग पुऱ्याइदिनु हुने शनिश्चरे माध्यमिक विद्यालयका शिक्षक आदरणीय श्री सि एम खनालप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अञ्चला सुवेदी

शोधसार

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको अनुच्छेद लेखन क्षमता शीर्षक प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, कनकाई बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको छ ।

यो शोधपत्र झापा जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको अनुच्छेद लेखन क्षमताको अध्ययनमा केन्द्रित रहेको छ । विद्यालयको स्वरुपको आधारमा, लिङ्गगत आधारमा र भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा तुलनात्मक अध्ययन गर्नु यस शोधकार्यको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ ।

सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका राजवंशी र नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता पहिचान गर्नका लागि झापा जिल्लाका दुईवटा सामुदायिक र दुईवटा संस्थागत विद्यालयका ३०/३० जना विद्यार्थीलाई प्रतिनिधि नमुनाका रुपमा छनोट गरिएको छ । छनोट भएका विद्यार्थीहरुलाई “राष्ट्रिय एकता” शीर्षकमा १० पूर्णाङ्कको एक अनुच्छेद लेखनको परीक्षण गरी प्राप्त उत्तरलाई अङ्कन गरिएको छ । अङ्कन गर्दा ४०% वा सोभन्दा कमलाई निम्न, ४०% भन्दा बढी ८०% भन्दा कमलाई मध्यम र ८०% वा सोभन्दा बढीलाई उत्कृष्ट वर्गको रुपमा वर्गीकृत गरी विश्लेषण गरिएको छ ।

तथ्याङ्कको विश्लेषण अनुसार बहुसंख्यक विद्यार्थीहरु (५९.१७%) मध्यम स्तरका रहेको पाइयो तथा छात्रको तुलनामा छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो पाइयो । राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको तुलनामा नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो रहेको पाइयो । संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको तुलनामा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो पाइयो । राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुमा छात्राको तुलनामा छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो रहेको पाइयो । संस्थागत विद्यालयका छात्रको तुलनामा छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो भएको पाइयो । संस्थागत विद्यालयका नेपाली भाषी विद्यार्थी भन्दा सामुदायिक विद्यालयका नेपाली भाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो भएको पाइयो । संस्थागत विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थी भन्दा सामुदायिक विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो पाइयो ।

विषयसूची

परिच्छेद : एक

परिचय

अध्ययनको पृष्ठभूमि १
समस्या कथन ३
अध्ययनको उद्देश्य ४
अध्ययनको औचित्य/महत्त्व ४
अध्ययनको सीमा ५
अध्ययनको रूपरेखा ५

परिच्छेद : दुई

पूर्वकार्यको समीक्षा र अनुच्छेद लेखनको सैद्धान्तिक अवधारणा

पूर्वकार्यको समीक्षा ७
अध्ययनमा पूर्वकार्यको उपयोगिता ९
सैद्धान्तिक अवधारणा १०

अध्याय : तीन

अनुसन्धानको विधि र प्रक्रिया

अध्ययनको ढाँचा १४
जनसंख्या र नमुना छनोट प्रक्रिया १४
तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया १५
तथ्याङ्क सङ्कलनका साधनहरू १५
तथ्याङ्क विश्लेषण प्रक्रिया १६

अध्याय : चार

व्याख्या विश्लेषण

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता

परिचय १७
समग्र विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता १७
तुलनात्मक अध्ययन १९
नेपाली मातृभाषी तथा राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको तुलना १९

नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता १९
नेपाली मातृभाषी छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २०
राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता २१
राजवंशी मातृभाषी छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २२
नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २४
नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी छात्रहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २६
नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी छात्राहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २८
सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३०
सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३०
सामुदायिक विद्यालयका नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३१
सामुदायिक विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३२
सामुदायिक विद्यालयका नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ३३
सामुदायिक विद्यालयका छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३५
सामुदायिक विद्यालयका छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३६
सामुदायिक विद्यालयका छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ३७
संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३९
संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४०
संस्थागत विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४१
संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४२
संस्थागत विद्यालयका छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४४
संस्थागत विद्यालयका छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४५
संस्थागत विद्यालयका छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४६
सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका समग्र विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४७
सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४८
सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४९

सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५०
सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५१
छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता ५२
छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता ५२
छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता ५३
छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५४

परिच्छेद : पाँच

सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

सारांश ५७
निष्कर्ष ५७
उपयोगिता ५७
नीतिगत तह ५७
प्रयोगात्मक तह ५८
अनुसन्धान तह ५९
सन्दर्भ ग्रन्थ सूची
परिशिष्ट

तालिकासूची

तालिका : १ समग्र विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता १७
तालिका : २ नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता १९
तालिका : ३ नेपाली मातृभाषी छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २०
तालिका : ४ राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता २२
तालिका : ५ राजवंशी मातृभाषी छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २३
तालिका : ६ नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २५
तालिका : ७ नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २७
तालिका : ८ नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना २९
तालिका : ९ सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३१
तालिका : १० सामुदायिक विद्यालयका नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३२
तालिका : ११ सामुदायिक विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३३
तालिका : १२ सामुदायिक विद्यालयका नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ३४
तालिका : १३ सामुदायिक विद्यालयका छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३६
तालिका : १४ सामुदायिक विद्यालयका छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता ३७
तालिका : १५ सामुदायिक विद्यालयका छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ३८
तालिका : १६ संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४०
तालिका : १७ संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४१
तालिका : १८ संस्थागत विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४२

तालिका : १९ संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४३
तालिका : २० संस्थागत विद्यालयका छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४५
तालिका : २१ संस्थागत विद्यालयका छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता ४५
तालिका : २२ संस्थागत विद्यालयका छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४६
तालिका : २३ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४७
तालिका : २४ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ४९
तालिका : २५ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५०
तालिका : २६ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५१
तालिका : २७ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५२
तालिका : २८ छात्राको अनच्छेद लेखन क्षमता ५३
तालिका : २९ छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमता ५४
तालिका : ३० छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना ५५

चित्र सूची

चित्र : १ समग्र विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता	१८
चित्र : २ नेपाली मातृभाषी छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता	२१
चित्र : ३ राजवंशी मातृभाषी छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता	२४
चित्र : ४ नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	२६
चित्र : ५ नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी छात्रको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	२८
चित्र : ६ नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	३०
चित्र : ७ सामुदायिक विद्यालयका नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	३५
चित्र : ८ सामुदायिक विद्यालयका छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	३९
चित्र : ९ संस्थागत विद्यालयका नेपाली मातृभाषी र राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	४४
चित्र : १० सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	४८
चित्र : ११ छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना	५६